

*Załącznik do
Uchwały Nr 342/23
Zarządu Województwa Łódzkiego
z dnia 28 kwietnia 2023 r.*

**Strategia w zakresie zapobiegania i postępowania w sytuacjach wystąpienia
korupcji i nadużyć finansowych
w ramach regionalnych programów współfinansowanych z funduszy
europejskich
(wersja 05)**

Łódź, kwiecień 2023

SPIS TREŚCI

Podstawy prawne	3
Definicje i skróty	4
Rozdział 1 – Zakres i cel dokumentu	6
Rozdział 2 – Zasady ogólne	7
Rozdział 3 – Środki zwalczania nadużyć	8
Podrozdział 3.1 – Zapobieganie	8
3.1.1 Standardy etyczne	9
3.1.2 System zarządzania i kontroli	11
3.1.3 Systemy kontroli wewnętrznej	11
3.1.4 Kontrola systemowa	12
3.1.5 Informowanie o kontrolach projektów	12
3.1.6 Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych	12
Podrozdział 3.2 – Wykrywanie i zgłaszanie	13
Podrozdział 3.3 – Informowanie, raportowanie i korygowanie	14
Rozdział 4 – Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach programów regionalnych	16
Podrozdział 4.1 – Stanowiska wrażliwe	16
Podrozdział 4.2 – Konflikt interesów	18
Podrozdział 4.3 – Zmowa przetargowa	19
Rozdział 5 – Samoocena ryzyka nadużyć finansowych	20
Podrozdział 5.1 – Metodologia przeprowadzania samooceny	21
Podrozdział 5.2 – Zespół ds. własnej oceny	22
Rozdział 6 – Informacje na temat nadużyć finansowych	23

Podstawy prawne

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, zwane dalej rozporządzeniem ogólnym 1303/2013;
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej zwane dalej rozporządzeniem ogólnym 2021/1060;
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 zwane dalej rozporządzeniem finansowym;
4. Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich, zwane dalej rozporządzeniem nr 2988/95;
5. Identyfikowanie przypadków konfliktu interesów w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych w ramach działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla kierowników opracowany przez grupę ekspertów z państw członkowskich (dokument zatwierdzony przez grupę ds. zapobiegania nadużyciom finansowym COCOLAF w dniu 12 listopada 2013 r.);
6. Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r., zwana dalej Konwencją;
7. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020, zwana dalej ustawą wdrożeniową 2014-2020;
8. Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, zwana dalej ustawą wdrożeniową 2021-2027;
9. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, zwana dalej ustawą o finansach publicznych;

10. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, zwana dalej ustawą o CBA;
11. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów;
12. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo Zamówień Publicznych, zwana dalej ustawą PZP;
13. Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i organów zarządzających programami w sprawie ryzyka nadużyć finansowych oraz skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych z 16 czerwca 2014 r., zwane dalej Wytycznymi KE;
14. Wytyczne Komisji Europejskiej dotyczące unikania konfliktów interesów i zarządzania takimi konfliktami na podstawie rozporządzenia finansowego (2021/C121/01) z 9 kwietnia 2021 r.;
15. Wytyczne w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 z 27 grudnia 2021 r.;
16. Wytyczne dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027 z 26 października 2022 r.;
17. Wytyczne w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków oraz zgłaszania nieprawidłowości w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020 z dnia 3 grudnia 2018 r.

Definicje i skróty

Użyte w niniejszym dokumencie pojęcia i skróty oznaczają:

- 1) nieprawidłowość – zgodnie z art. 2 pkt 36 rozporządzenia ogólnego 1303/2013 oraz art. 2 pkt. 31 rozporządzenia ogólnego 2021/1060 oznacza każde naruszenie mającego zastosowanie prawa, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie go nieuzasadnionym wydatkiem;;
- 2) nadużycie finansowe - zgodnie z art. 1 lit. a Konwencji sporządzonej na mocy art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich jest to jakiegokolwiek celowe działanie lub zaniechanie naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich
 - a) w odniesieniu do wydatków, polegające na:
 - wykorzystaniu lub przedstawieniu nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
 - nieujawnieniu informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
 - niewłaściwym wykorzystaniu takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane;
 - b) w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:

- wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich,
 - nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
 - niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.
- 3) korupcja – zgodnie z art. 1 ust. 3a ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, oznacza czyn:
- a) polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
 - b) polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
 - c) popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;
 - d) popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.
- Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się, że korupcja stanowi szczególny rodzaj nadużycia finansowego.
- 4) beneficjent – podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy wdrożeniowej 2014-2020 oraz art. 2 pkt 1 ustawy wdrożeniowej 2021-2027;
 - 5) wnioskodawca – podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 28 ustawy wdrożeniowej 2014-2020 oraz art. 2 pkt. 34 ustawy wdrożeniowej 2021-2027.;
 - 6) IZ – instytucja zarządzająca, o której mowa w art. 123 rozporządzenia ogólnego 1303/2013 oraz art. 71 rozporządzenia ogólnego 2021/1060;

- 7) IP – instytucja pośrednicząca, podmiot, któremu w drodze porozumienia albo umowy zawartych z instytucją zarządzającą, została powierzona realizacji zadań w ramach RPO WŁ 2014-2020 lub FEŁ2027.

Rozdział 1 – Zakres i cel dokumentu

Zakres dokumentu jakim jest Strategia w zakresie zapobiegania i postępowania w sytuacjach wystąpienia korupcji i nadużyć finansowych w ramach regionalnych programów współfinansowanych z funduszy europejskich obejmuje Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 (RPO WŁ 201-2020) oraz regionalny program Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 (FEŁ2027).

Nadużycia finansowe, które mogą wystąpić w związku z wdrażaniem RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 naruszają zasadę uczciwej konkurencji, przyczyniają się do szkód finansowych Unii Europejskiej, zagrażają własności publicznej i wstrzymują rozwój gospodarczy obszarów, na których występują. Bez wątpienia wpływają również negatywnie na wizerunek instytucji uczestniczących w tym procesie oraz osób nimi kierujących, obniżają też poziom zaufania obywateli do organów i instytucji państwowych. Dlatego tak ważnym jest stworzenie i stosowanie spójnego, aktywnego i konsekwentnego podejścia do wykrywania i zwalczania nadużyć finansowych.

Zgodnie z art. 125 ust. 4 lit. c rozporządzenia ogólnego 1303/2013 oraz art. 74 ust. 1 lit. c rozporządzenia ogólnego 2021/1060 Instytucja Zarządzająca programem operacyjnym wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka. Ponadto, art. 72 lit. h rozporządzenia ogólnego 1303/2013 oraz art. 74 ust. 1 lit. d rozporządzenia ogólnego 2021/1060 stanowi, że zadaniem systemów zarządzania i kontroli jest zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, oraz ich wykrywanie i korygowanie. Niniejszy dokument wskazuje podstawowe założenia realizacji obowiązków nałożonych ww. przepisami.

Głównym celem niniejszego dokumentu skierowanego do instytucji będących w systemie realizacji RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadzenie jednolitych reguł stosowanych przez instytucje zaangażowane w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027. IZ i IP mogą dodatkowo wydać inne dokumenty w przedmiocie zarządzania ryzykiem zwalczania nadużyć finansowych w tym szczegółowe instrukcje wykonawcze. Dokumenty te powinny być zgodne z zasadami wskazanymi w niniejszej Strategii. Dokumenty te podlegają zatwierdzeniu, zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami obowiązującymi w danej jednostce.

Dokumenty związane z polityką zwalczania nadużyć finansowych są upubliczniane w celu zakomunikowania stanowiska Instytucji Zarządzającej w zakresie zwalczania nadużyć finansowych.

Strategia zawiera postanowienia dotyczące:

- minimalnych założeń przyjętych w ramach RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 w zakresie zwalczania nadużyć finansowych;
- zasad związanych z zarządzaniem ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027;
- samooceny ryzyka nadużyć finansowych (zespół ds. własnej oceny, narzędzie do dokonywania samooceny).

IZ oraz IP kierują się w swoich działaniach polityką absolutnego braku tolerancji dla nadużyć finansowych, zarówno w odniesieniu do swoich struktur organizacyjnych, jak i zachowań wnioskodawców i beneficjentów.

Rozdział 2 – Zasady ogólne

W związku z realizacją obowiązków wynikających z rozporządzeń ogólnych, IZ we współpracy z IP zapewnia funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadza proporcjonalne i skuteczne środki ich zwalczania, podejmując wszelkie niezbędne środki w celu ochrony interesów finansowych UE.

Zgodnie z zapisami Wytycznych KE, instytucje uczestniczące w procesie zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych stosują następujące zasady ogólne:

- dokonują odpowiedniej oceny ryzyka nadużyć finansowych stosując przy tym narzędzie do przeprowadzania samooceny ryzyka nadużyć finansowych opisane w Wytycznych KE;
- uwzględniają przy dokonywaniu oceny postrzeganego stopnia narażenia na korupcję i nadużycia finansowe opracowany przez Transparency International wskaźnik postrzegania korupcji oraz przygotowane przez Komisję Europejską sprawozdanie o zwalczaniu korupcji;
- wprowadzają rzetelne systemy kontroli mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zmaterializowania się ryzyka nadużyć finansowych;
- wprowadzają w razie konieczności dodatkowe procedury wykrywania nadużyć finansowych i podejmowania stosownych działań w przypadku ich podejrzenia.

Instytucje zaangażowane w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 realizują zadania polegające na:

- 1) przeprowadzaniu regularnej analizy ryzyka nadużyć finansowych przy pomocy zespołu ds. własnej oceny (IP we własnym zakresie przeprowadzają analizę ryzyka nadużyć finansowych);
- 2) wypracowaniu skutecznej polityki zwalczania nadużyć finansowych i planów reagowania w tego typu sytuacjach przy pomocy zespołu ds. własnej oceny;
- 3) zapewnieniu, aby pracownicy byli świadomi problemu nadużyć finansowych, poprzez bieżące przekazywanie informacji na temat przyjętej polityki zwalczania nadużyć finansowych;

- 4) zapewnieniu odpowiedniego systemu kontroli, w tym kontroli systemowej oraz kontroli wewnętrznej funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli w IZ;
- 5) określeniu zasad zapobiegania i wykrywania nadużyć finansowych;
- 6) zapewnieniu, aby w przypadku podejrzenia wykrycia nadużycia właściwa komórka organizacyjna IZ oraz IP niezwłocznie przekazała sprawę właściwym organom;
- 7) określeniu ram korygowania i usuwania skutków nadużyć finansowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Instytucja Zarządzająca zapewnia skuteczną współpracę i koordynację działań pomiędzy IZ, IP, organami dochodzeniowo-śledczymi oraz instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych.

Rozdział 3 – Środki zwalczania nadużyć

Zgodnie z art. 72 lit. h rozporządzenia ogólnego 1303/2013 oraz art. 74 ust. 1 lit. d rozporządzenia ogólnego 2021/1060, system zarządzania i kontroli RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 zapewnia zapobieganie, wykrywanie i korygowanie przypadków nadużyć finansowych oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych w związku z popełnieniem nadużyć finansowych.

W ramach RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 funkcjonuje uporządkowany system w zakresie skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych. System ten składa się z trzech podstawowych procesów wzajemnie zależnych od siebie i przenikających się:

- 1) zapobieganie (określenie sposobów zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcyjnym, nadużyciom finansowym i wszelkim tego typu nieprawidłowościom);
- 2) wykrywanie i zgłaszanie (określenie sposobów wykrywania i zgłaszania zdarzeń korupcyjnych, wszelkich incydentów związanych z nadużyciami i nieprawidłowościami, z uwzględnieniem zapisów wytycznych krajowych);
- 3) informowanie, raportowanie i korygowanie (określenie zasad przekazywania informacji na temat nadużyć finansowych i nieprawidłowości właściwym organom oraz zasad współpracy z organami ścigania i instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych).

Podrozdział 3.1 – Zapobieganie

Zgodnie z Wytycznymi KE, trudności w udowodnieniu nadużyć finansowych oraz w naprawie nadszarpniętego wizerunku i odbudowanie dobrej reputacji instytucji zaangażowanych w realizację RPO WŁ 2014-2020 lub FEŁ2027, które towarzyszą zdarzeniom korupcyjnym i innym nadużyciom finansowym, determinują konieczność wypracowania skutecznych środków zapobiegania tego typu incydentom.

W związku z powyższym IZ/IP, mając na uwadze potencjalne koszty wystąpienia nadużyć finansowych ustanawia system zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych oparty na następujących środkach prewencyjnych:

- 1) standardy etyczne;
- 2) ustanowienie systemu zarządzania i kontroli, opartego na przejrzystym podziale obowiązków wewnątrz instytucji zaangażowanych w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027;
- 3) wdrożenie rzetelnych systemów kontroli wewnętrznej, zapewniających zminimalizowanie ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych, w oparciu o uprzednio dokonaną ocenę ryzyka przez zespół ds. własnej oceny;
- 4) weryfikacja prawidłowości funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli, w tym w zakresie nadużyć finansowych, funkcjonujących w instytucjach uczestniczących w realizacji RPO WŁ 2014-2020 lub FEŁ2027, dokonywana przez IZ w ramach przeprowadzanych kontroli systemowych oraz kontroli wewnętrznych funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli;
- 5) informowanie o przeprowadzonych kontrolach projektów;
- 6) prowadzenie kompleksowych szkoleń i działań podnoszących poziom świadomości na temat nadużyć finansowych. Zgodnie z wytycznymi KE szkolenia i podnoszenie świadomości mogą stanowić element ogólnej strategii organizacji w dziedzinie zarządzania ryzykiem. Szkolenia, nie tylko podnoszą świadomość pracowników w kwestii realizowanej przez IZ/IP polityki zapobiegania nadużyciom finansowym, ale również pomagają im w rozpoznawaniu oznak wystąpienia nadużyć finansowych i reagowaniu na tego typu działania. Szkolenia mogą obejmować wszystkie aspekty polityki zwalczania nadużyć finansowych, poszczególne zadania i obowiązki oraz mechanizmy zgłaszania nadużyć. Szkolenia, w tym praktyczne i teoretyczne, powinny obejmować wszystkich pracowników instytucji realizujących RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027. Szkoleniami mogą również zostać objęte osoby uczestniczące w ocenie merytorycznej wniosków o dofinansowanie (eksperti zewnętrzni).

3.1.1 Standardy etyczne

IZ dąży do osiągnięcia najwyższych norm etycznych i tym samym oczekuje stosowania najwyższych standardów etycznych przez pracowników wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027, które oparte są na poniższych zasadach:

- 1) zasada praworządności – oznacza wykonywanie obowiązków z zachowaniem najwyższej staranności, przestrzegając przepisów obowiązującego prawa;
- 2) zasada rzetelności – oznacza sumienne wykonywanie obowiązków z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i umiejętności, opierając swoje działania na rzetelnie dokonanych ustaleniach oraz wykorzystując uzyskane informacje wyłącznie do celów służbowych i zgodnie z ich przeznaczeniem. Zasada rzetelności to podejmowanie racjonalnych decyzji, uznanie popełnionych błędów i naprawy ich konsekwencji oraz kierowanie się przepisami prawa i przyjętymi procedurami;
- 3) zasada bezstronności – oznacza traktowanie wszystkich wnioskodawców/beneficjentów/interesantów w sposób niedyskryminujący, pozbawiony uprzedzeń ze względu na kolor skóry, płeć, stan cywilny, pochodzenie etniczne, język, religię, orientację seksualną,

niepełnosprawność, reputację lub pozycję społeczną. Ponadto, oznacza rzetelne wykonywanie zadań, zgodnie z przyjętymi procedurami i wytycznymi IZ, bez względu na własne przekonania i poglądy polityczne oraz nieprzyjmowanie, w związku ze swoją pracą, żadnych korzyści materialnych ani osobistych, nienadużywanie władzy, a także nieuleganie wpływom i naciskom;

- 4) zasada unikania konfliktu interesów – oznacza nieprzyjmowanie żadnych zobowiązań wynikających z pokrewieństwa, znajomości lub przynależności oraz niepodejmowanie żadnych prac ani zajęć, które pozostawałyby w sprzeczności z obowiązkami służbowymi. W przypadku zaistnienia konfliktu interesu w sprawach prywatnych i służbowych, pracownik zobowiązany jest do wyłączenia się z działań mogących wywołać podejrzenia o stronniczość lub interesowność;
- 5) zasada profesjonalizmu – oznacza dbałość o systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych, znajomość aktów prawnych zgodnie z posiadanymi kompetencjami i zakresem wykonywanych działań, umiejętność merytorycznego i prawnego uzasadnienia podjętych decyzji i sposobu postępowania, a także profesjonalną współpracę wewnątrz i na zewnątrz instytucji;
- 6) zasada jawności – oznacza wykonywanie zadań w oparciu o przyjęte procedury, informując o sposobie postępowania zainteresowane strony, z zastrzeżeniem ochrony informacji prawnie chronionej;
- 7) zasada odpowiedzialności – oznacza nieuchylanie się od podejmowania trudnych rozstrzygnięć oraz od odpowiedzialności za swoje postępowanie, dzielenie się własnym doświadczeniem i wiedzą, dążenie do wzmacniania wiarygodności instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027.

Powyższe zasady zobowiązani są stosować wszyscy pracownicy zaangażowani we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027. IZ oraz IP gwarantują swoim pracownikom ochronę przed jakimkolwiek negatywnym traktowaniem będącym wynikiem ujawnienia informacji dotyczących podejrzenia wystąpienia nadużyć. Jako niekorzystne traktowanie rozumie się m.in. rozwiązanie umowy, przeniesienie na niższe stanowisko, pozbawienie premii, mobbing.

IZ zwraca szczególną uwagę na problem zapobiegania i zwalczania zjawisk korupcyjnych w instytucjach zaangażowanych w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027. Ze względu na charakter zadań wykonywanych przez IZ i IP pracownicy zatrudnieni w tych instytucjach są narażeni na zjawiska korupcyjne (korupcja urzędnicza, przekupstwo, płatna protekcja, handel wpływami, itp.). Mając na uwadze, że pracownicy IZ i IP są funkcjonariuszami publicznymi, zobowiązani są do przestrzegania najwyższych standardów zachowań w celu uniknięcia wszelkich podejrzeń odnośnie prawidłowości realizowanych przez siebie zadań.

Szczegółowe zasady postępowania dotyczące zjawisk korupcyjnych obowiązujące w IZ zostały opisane w „Procedurze identyfikacji i oceny ryzyka możliwości wystąpienia zagrożenia o charakterze korupcyjnym w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego” wprowadzonej Zarządzeniem Nr 22/15 Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 14 maja 2015 roku. Ponadto w Urzędzie

Marszałkowskim Województwa Łódzkiego obowiązuje przyjęty Zarządzeniem Nr 7/18 Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 16 lutego 2018 r. roku „Kodeks Etyki pracownika Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego” określający wartości, standardy i zasady postępowania pracowników Urzędu.

IZ rekomenduje IP opracowanie własnych dokumentów/standardów działania w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcji.

3.1.2 System zarządzania i kontroli

IZ ustanawia przejrzysty system zarządzania i kontroli RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027, na który składa się zarówno system instytucjonalny, jak i system procedur oraz dokumentów programowych określający sposób działania instytucji zaangażowanych w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027. System zarządzania i kontroli RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027, opiera się na procedurach zapewniających właściwą ścieżkę audytu, pozwalającą odtworzyć proces decyzyjny. Ponadto, zapewnia wdrożenie sprawnie i skutecznie działającego skomputeryzowanego systemu przekazywania wiarygodnych i aktualnych informacji (SL2014, CST2021).

System zarządzania i kontroli zapewnia jasny podział kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy IC, IZ a IP, jak również w strukturach organizacyjnych IZ/IP oraz dokładne określenie zakresu zadań i obowiązków pracowników, który ma na celu wyeliminowanie dowolności w określeniu sposobu pracy i procedowania. Szczególną uwagę zwraca się na zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji odnośnie procesów związanych z oceną projektów, kontrolą projektów (zarówno w zakresie weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu) oraz certyfikacją wydatków. Ponadto, gdy IZ/IP jest beneficjentem projektu, zapewnia się rozdzielność zadań i odpowiedzialność w zakresie pełnionych funkcji IZ/IP i funkcji beneficjenta.

3.1.3 Systemy kontroli wewnętrznej

Zgodnie z Wytycznymi KE, najbardziej efektywnym mechanizmem zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych jest dobrze zaprojektowany i wdrożony system kontroli wewnętrznej. System kontroli wewnętrznej obejmuje:

- bieżącą kontrolę wewnątrz instytucji (np. weryfikacja realizacji zadań przez przełożonych, weryfikacja dokumentacji w oparciu o zasadę „dwóch par oczu”, kontrola i audyt wewnętrzny);
- kontrole projektów (zarówno w odniesieniu do weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu);
- kontrole krzyżowe, prowadzone zgodnie z Wytycznymi MFIPR w zakresie kontroli;
- bieżącą analizę danych dostępnych w systemach informatycznych.

Podstawą prawidłowego skonstruowania systemu kontroli wewnętrznej jest analiza ryzyka, która determinuje konieczność podjęcia określonych działań kontrolnych, a także decyduje o ich zakresie, intensywności oraz częstotliwości.

Za prowadzenie analizy ryzyka nadużyć finansowych odpowiedzialny jest zespół ds. własnej oceny, o którym mowa w rozdziale 5.

3.1.4 Kontrola systemowa

IZ na podstawie art. 10 ustawy wdrożeniowej 2014-2020 oraz art. 9 ustawy wdrożeniowej 2021-2027 powierzyła IP realizację zadań określonych w zawartych porozumieniach. Mając na uwadze, że IZ ponosi całkowitą odpowiedzialność za realizację programu, prowadzone są kontrole systemowe, będące narzędziem weryfikacji prawidłowości wykonania powierzonych zadań IP. IZ poprzez kontrole systemowe upewnia się, czy IP wprowadziły skuteczne środki zwalczania nadużyć finansowych w zakresie swoich kompetencji i zgodnie z niniejszymi wytycznymi. Jeśli kontrola systemowa wykaże, iż przyjęte przez IP środki zwalczania nadużyć finansowych są nieadekwatne, IZ zaleca podjęcie stosownych środków naprawczych.

Wyniki kontroli systemowych są brane pod uwagę przez zespół ds. własnej oceny, podczas dokonywania analizy ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych.

3.1.5 Informowanie o kontrolach projektów

Kontrole projektów stanowią mechanizm kontrolny zmniejszający ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych oraz zwiększający prawdopodobieństwo ich wykrycia. Powszechne informowanie o wdrożonych mechanizmach kontrolnych oraz o ich zakresie zniechęca beneficjentów do działań o charakterze nadużyć finansowych. Informowanie o kontrolach projektów prowadzonych przez instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 może zapobiegać wystąpieniu nadużyć finansowych. Mając powyższe na uwadze, informacje dotyczące co najmniej zakresu prowadzonych kontroli projektów, jak również najczęściej popełnianych błędów w realizacji projektów, skutkujących wystąpieniem nieprawidłowości będą przekazywane wnioskodawcom/beneficjentom poprzez stronę internetową jak również podczas szkoleń i spotkań informacyjnych. Decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje podejmowana jest przez IZ/IP .

3.1.6 Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych

Kompleksowe działania szkoleniowe mające na celu podnoszenie świadomości na temat nadużyć finansowych odgrywają kluczową rolę w zapobieganiu wystąpienia nadużyć finansowych. IZ/IP w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu realizacji obowiązków szkoleniowo-informacyjnych podejmuje następujące zadania:

- 1) na podstawie ustaleń zespołu ds. własnej oceny przeprowadza działania/opracowuje rekomendacje w zakresie szkoleń oraz działań informacyjnych dotyczących nadużyć finansowych;
- 2) opracowuje zalecenia odnośnie zakresu i sposobu szkolenia pracowników w zakresie nadużyć finansowych;
- 3) informuje pracowników o przyjętych zasadach zwalczania nadużyć finansowych w celu podniesienia świadomości w kwestii realizowanej polityki zwalczania nadużyć finansowych oraz rozpoznawania oznak nadużyć finansowych i reagowania na tego typu działania;
- 4) publikuje informacje dotyczące polityki zwalczania nadużyć finansowych na stronie internetowej, w biuletynach i materiałach informacyjnych skierowanych do wnioskodawców/beneficjentów;
- 5) informuje wnioskodawców/ beneficjentów o przyjętej polityce zwalczania nadużyć finansowych podczas spotkań roboczych oraz szkoleniowych.

Podrozdział 3.2 – Wykrywanie i zgłaszanie

Odpowiedzialność za dostrzeżenie potencjalnych sygnałów nieuczciwej działalności i odpowiednie na nie reagowanie spoczywa na wszystkich osobach zaangażowanych w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027.

Obowiązek zawiadomienia odpowiednich organów ścigania o podejrzeniu popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu wynika z art. 304 § 1 Kpk. Obowiązkiem tym ustawa obejmuje każdą osobę posiadającą wiedzę w tym zakresie, umożliwiając zawiadamiającemu zastrzeżenie swych danych, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa użycia przemocy lub groźby bezprawnej wobec niego lub osoby mu najbliższej. Niepodporządkowanie się dyspozycji ww. artykułu nie pociąga za sobą żadnych sankcji karnych.

Z kolei instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o podejrzeniu popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu, zgodnie z art. 304 § 2 Kpk, mają prawny obowiązek zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Zaniechanie obowiązku prawnego zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa pociąga za sobą odpowiedzialność karną z art. 231 Kk.

IZ/IP jest zobowiązana brać pod uwagę wszelkie sygnały dotyczące podejrzenia wystąpienia nadużycia finansowego i podjąć stosowne kroki w celu zweryfikowania uzyskanej informacji. IZ zapewnia możliwość zgłoszenia podejrzenia nadużycia finansowego drogą elektroniczną na adres pr@lodzkie.pl. IZ/IP zapewnia poufność danych osób przekazujących informacje o podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego lub incydentu korupcyjnego.

Jednocześnie IZ/IP zapewnia ochronę swoim pracownikom przed jakimkolwiek negatywnym traktowaniem (rozwiązanie umowy, przeniesienie na niższe stanowisko, pozbawienie premii, mobbing) będącym wynikiem ujawnienia informacji dotyczących podejrzenia wystąpienia nadużyć poprzez odpowiednie zapisy w dokumentach regulujących pracę tych instytucji.

Źródłem informacji na temat nadużyć finansowych może być:

- 1) **Instytucja zaangażowana w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027.** IZ (oraz IP w zakresie powierzonych zadań) jest odpowiedzialna za wykrywanie nadużyć finansowych powstałych w związku z realizacją RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 w trakcie prowadzonych przez siebie czynności kontrolnych na podstawie art.125 ust. 4 lit. a rozporządzenia ogólnego 1303/2013 w związku z art. 125 ust. 5 oraz zgodnie z art. 74 rozporządzenia ogólnego 2021/1060. Czynności te przyjmują formę przede wszystkim weryfikacji administracyjnych w odniesieniu do składanych przez beneficjentów wniosków o płatność oraz kontroli na miejscu realizacji projektów.
- 2) **Instytucja lub organ zewnętrzny.** Źródłem informacji o podejrzeniu nieprawidłowości lub nadużycia finansowego w realizacji projektu RPO WŁ 2014-2020 lub FEŁ2027 może być instytucja lub organ, zarówno uczestniczący, jak i nieuczestniczący w procesie zarządzania i kontroli RPO WŁ 2014-2020 lub FEŁ2027, w szczególności:
 - Komisja Europejska (KE), Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF), Europejski Trybunał Obrachunkowy (ETO),
 - Krajowa Administracja Skarbowa (działająca również jako Instytucja Audytowa),
 - Najwyższa Izba Kontroli,
 - Urząd Zamówień Publicznych,
 - Regionalna Izba Obrachunkowa,
 - Właściwe wspólnotowe lub krajowe organy ścigania przestępstw,
 - Inne instytucje kontrolne (np. Urząd Skarbowy, Służba Celna, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego/ Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego).
- 3) **Pozostałe źródła.** Informacja o podejrzeniu nadużycia finansowego może zostać otrzymana od dowolnego podmiotu w formie informacji anonimowej, prasowej lub innej niepotwierdzonej informacji. W takiej sytuacji IZ/IP przeprowadza postępowanie sprawdzające w celu potwierdzenia otrzymanej informacji. IZ/IP informuje na swoich stronach internetowych wnioskodawców i beneficjentów RPO WŁ 2014-2020/FEŁ2027 oraz inne podmioty, w jaki sposób mogą przekazać posiadaną informację o podejrzeniu nadużycia finansowego.

W przypadku powzięcia informacji o podejrzeniu nadużycia finansowego IZ/IP zgłasza ją do właściwych organów dochodzeniowo-śledczych celem wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania. IZ/IP aktywnie zachęca wszystkich pracowników do przestrzegania Strategii i nie ignoruje żadnych dowodów świadczących o możliwych jej naruszeniach.

Podrozdział 3.3 – Informowanie, raportowanie i korygowanie

Przed zgłoszeniem do organów dochodzeniowo-śledczych, instytucje weryfikują uzyskane informacje o podejrzeniu nadużycia finansowego, zgodnie z przyjętymi procedurami. Instytucja zobowiązana jest do przekazania zgłoszenia organom ścigania, jeśli zebrany materiał dowodowy uprawdopodobni/ potwierdzi podejrzenie nadużycia finansowego. Instytucja, która dokonała zgłoszenia do organów

ścigania jest odpowiedzialna za podejmowanie wszelkich dalszych czynności związanych z dokonaniem zgłoszeniem, w szczególności podejmuje ona decyzję o złożeniu zażalenia w przypadku postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania. Ponadto, instytucja po otrzymaniu informacji o podejrzeniu nadużycia finansowego może podjąć dodatkowe działania weryfikacyjne w tym zakresie (np. przeprowadzić kontrolę doraźną).

Informacja o podejrzeniu nadużycia zostaje zgłoszona Komisji Europejskiej zgodnie z art. 122 ust.2 rozporządzenia ogólnego 1303/2013, załącznikiem nr XII do rozporządzenia ogólnego 2021/1060 oraz z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2015/1974 z dnia 08.07.2015 r. za pomocą systemu IMS (Irregularity Management System). IZ/IP na bieżąco monitoruje postęp raportowanych spraw oraz na bieżąco informuje KE w formie uaktualniania informacji w raportach przekazywanych za pomocą systemu IMS.

Jednocześnie do wymiany informacji między RPO WŁ 2014-2020, FEŁ2027 a innymi programami operacyjnymi w zakresie stwierdzonych ryzyk (sygnałów ostrzegawczych) mogących mieć wpływ na realizację programu operacyjnego wykorzystywany jest *IMS Signals*. Jest to mechanizm zapewniający wymianę informacji również o podmiotach, wobec których istnieje podejrzenie nadużycia finansowego. Wszystkie przypadki podejrzeń, w związku z którymi organy ścigania wszczęły postępowanie, niezwłocznie po otrzymaniu przez IZ informacji o wszczęciu tegoż postępowania podlegają rejestracji w *IMS Signals*. Dane z systemu są wykorzystywane w procesie kontroli na miejscu i kontroli zamówień publicznych.

Po wykryciu podejrzenia nadużycia finansowego i zgłoszeniu go zgodnie z właściwymi przepisami IZ/IP uruchamia procedurę odzyskiwania przekazanych środków. IZ/IP opracowuje procedury odzyskiwania od beneficjentów niesłusznie przyznanych im środków, dzięki którym będą mogli sprawnie odzyskiwać wydane środki będące potencjalnie przedmiotem nadużyć finansowych. Procedury przygotowywane są z uwzględnieniem Wytocznych w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków oraz zgłaszania nieprawidłowości w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020.

IZ/IP wzywa beneficjenta do zwrotu środków lub wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności na podstawie art. 207 ust. 8 ustawy o finansach publicznych, z zastrzeżeniem art. 207 ust. 13 ww. ustawy. W przypadku niewypełnienia przez beneficjenta powyższego wezwania IZ/IP wydaje na podstawie art. 207 ust. 9 decyzję określającą kwotę do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki oraz sposób zwrotu środków. Niezależnie od wydania decyzji o zwrocie, przed stwierdzeniem czy przypadek stanowi nieprawidłowość o charakterze nadużycia finansowego, IZ/IP może wstrzymać płatności w ramach projektu do czasu ostatecznego wyjaśnienia sprawy, z zastrzeżeniem możliwości wyłączenia z wniosku o płatność zakwestionowanego wydatku i przekazania do certyfikacji pozostałej kwoty.

Ponadto w przypadku niezwrócenia środków w terminie lub otrzymania środków przez przedstawienie jako autentyczne dokumentów podrobionych lub przerobionych lub dokumentów potwierdzających nieprawdę, na podstawie art. 207 ust. 4 pkt. 1, 3 i 4 ustawy o finansach publicznych, Beneficjent zostaje wykluczony z możliwości otrzymania środków UE.

Rejestr podmiotów wykluczonych na podstawie art. 207 ustawy o finansach publicznych, prowadzi Minister Finansów.

Rozdział 4 – Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach programów regionalnych

Wspierającym elementem systemu zwalczania nadużyć finansowych jest wykorzystanie w praktyce informacji uzyskanych w wyniku przeprowadzanej na bieżąco oceny ryzyka nadużyć finansowych w postaci oceny wpływu poszczególnych typów ryzyka oraz identyfikacji najczęściej występujących nadużyć wraz z oszacowaniem prawdopodobieństwa ich wystąpienia. IZ na bieżąco monitoruje i reaguje na wykryte w trakcie kontroli ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych. Działania IZ/IP powinny zmierzać do minimalizowania wpływu zidentyfikowanego ryzyka nadużyć poprzez wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontrolnych dostosowanych do kontekstu i systemu realizacji RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027.

W następstwie oceny ryzyka, IZ opracowuje metodologię wyznaczania specyficznych wskaźników nadużyć finansowych (tzw. czerwonych flag) oraz zapewnia skuteczną współpracę i koordynację między IZ, IP, Instytucją Audytową i organami dochodzeniowo-śledczymi. Ponadto, IZ może korzystać ze wsparcia oferowanego przez KE państwowemu członkowskim w zakresie wykorzystania specjalnego narzędzia punktacji ryzyka ARACHNE, które pełni zarówno rolę instrumentu zapobiegawczego, jak i instrumentu wspomagającego identyfikację i wykrywanie ryzykowanych działań, projektów, beneficjentów, wykonawców, itp.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych skoncentrowane jest na procesach najbardziej narażonych na wystąpienie nadużyć finansowych. Największym ryzykiem obarczone są następujące procesy:

- nabór, ocena i wybór projektów do dofinansowania;
- realizacja projektów;
- certyfikacja wydatków i przekazywanie środków;
- zamówienia publiczne.

Podrozdział 4.1 – Stanowiska wrażliwe

Stanowiska wrażliwe to stanowiska, do których przypisano obowiązki, których niewłaściwe wykonywanie może mieć niekorzystny wpływ na integralność i funkcjonowanie RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027.

W ramach RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 stanowiskami wrażliwymi są stanowiska kierownicze w tym Zarząd Województwa Łódzkiego i poszczególni jego członkowie oraz stanowiska, na których pracownicy mają bezpośredni związek m.in. z:

- obsługą wnioskodawców/Beneficjentów (w tym wybór wnioskodawców, kontrole, poświadczenia i płatności),
- podejmowaniem decyzji administracyjnych,

- rozpatrywaniem odwołań,
- procesem zamówień publicznych, w tym dokonywaniem zakupów dla IZ,
- administrowaniem systemem informatycznym,
- procesem naboru i zatrudniania pracowników.

Identyfikacja stanowisk wrażliwych w szczególności polega na:

- bieżącym monitorowaniu zadań przypisanych na poszczególnych stanowiskach przez kadrę zarządzającą IZ/IP,
- upewnieniu się, że rozdział funkcji zapewniony jest na każdym etapie wdrażania, w tym przede wszystkim w procesie naboru wniosków o dofinansowanie, weryfikacji płatności oraz kontroli projektów,
- upewnieniu się, że na każdym etapie wdrażania, w tym przede wszystkim w procesie naboru wniosków o dofinansowanie, weryfikacji płatności oraz kontroli projektów, zapewniony został właściwy nadzór nad poszczególnymi czynnościami,
- bieżącym monitorowaniu treści instrukcji wykonawczych w celu upewnienia się, że zawierają one zapisy zapewniające odpowiedni rozdział funkcji i zadań przypisanych poszczególnym stanowiskom.

Na stanowiskach wrażliwych obowiązują następujące formy zabezpieczenia, stanowiące odpowiednie mechanizmy kontrolne:

- wyraźny podział obowiązków i funkcji na każdym etapie wdrażania RPO WŁ 2014 -2020 oraz FEŁ2027,
- szczególny nadzór w stosunku do dyrektorów komórek organizacyjnych, pracowników zatrudnionych na stanowiskach kierowniczych i decyzyjnych, polegający na przeprowadzaniu kontroli/audytów przez odpowiednie służby kontrolno - audytowe, zgodnie z wewnętrznymi zapisami IZ /IP,
- szczególny nadzór w stosunku do zastępców dyrektorów komórek organizacyjnych, kierowników działów/referatów i ich zastępców oraz pozostałych pracowników zatrudnionych na stanowiskach szczególnie narażonych na ryzyko korupcji polegający na sprawowaniu nadzoru merytorycznego przez ich bezpośrednich przełożonych,
- składanie deklaracji bezstronności i poufności przez pracowników IZ/IP wykonujących zadania/czynności związane z kontrolą projektów,
- stosowanie instrukcji wykonawczych w odniesieniu do poszczególnych procesów realizowanych w ramach wdrażania RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027, w których jednym z mechanizmów zabezpieczających jest stosowanie zasady „dwóch par oczu”,
- przestrzeganie zapisów dotyczących przeciwdziałania przypadkom konfliktu interesów.

Jednocześnie kadra zarządzająca IZ/IP zobowiązuje się monitorować wszelkie podległe jej procesy oraz zmieniające się warunki otoczenia w celu identyfikacji tych stanowisk, przy których pracownicy mogą być szczególnie podatni na ryzyko wystąpienia zachowań korupcyjnych.

Nadzór nad stanowiskami wrażliwymi jest mechanizmem systemu kontroli wewnętrznej IZ/IP i obejmuje:

- jasne komunikowanie pracownikom zakresu obowiązków i odpowiedzialności (na piśmie),

- udzielanie podległym pracownikom porad i wskazówek dotyczących wykonywanej pracy, połączone z możliwością pomocy, wpływu, a także modyfikacji działalności pracowników,
- systematyczny przegląd wyników pracy w koniecznym zakresie,
- akceptowanie i zatwierdzanie dokumentów w przypadkach określonych odpowiednimi procedurami.

Podrozdział 4.2 – Konflikt interesów

Zgodnie z art. 61 ust. 3 rozporządzenia finansowego konflikt interesów istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub innej osoby, jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub związki z jakimkolwiek krajem, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne bezpośrednie lub pośrednie interesy osobiste.

W myśl art. 24 Dyrektywy 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członek personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Środki pochodzące z funduszy wspólnotowych, aby mogły zostać uznane za kwalifikowalne, muszą być ponoszone z zachowaniem zasady uczciwej konkurencji, efektywności, jawności, przejrzystości oraz równego traktowania wykonawców. Wnioskodawca czy beneficjent nie może dokonać zakupu towarów lub usług od podmiotów powiązanych z nim osobowo lub kapitałowo, gdyż stanowi to konflikt interesów.

Zgodnie z zapisami art. 17 ust. 3 ustawy PZP, czynności związane z przygotowaniem oraz przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia wykonują osoby zapewniające bezstronność i obiektywizm. Za konflikt interesów należy w szczególności uznać sytuacje, gdy pomiędzy beneficjentem będącym zamawiającym a wykonawcą istnieją powiązania kapitałowe, rodzinne czy osobowe.

Powiązania rodzinne to przede wszystkim stosunek małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa. Powiązania osobowe dotyczą sytuacji, gdy ta sama osoba pełni funkcje zarządzające, kontrolne lub nadzorcze w różnych podmiotach albo też, gdy pomiędzy podmiotami a osobami pełniącymi w nich powyższe funkcje zachodzą powiązania wynikające ze stosunku pracy, o charakterze rodzinnym lub powiązania majątkowe.

W ramach RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 w zakresie prowadzonych kontroli zarządczych zostały opracowane właściwe mechanizmy kontrolne weryfikujące potencjalne wystąpienie konfliktu interesów, w tym pomiędzy beneficjentem będącym zamawiającym a wykonawcą (m.in. powiązań kapitałowych, rodzinnych czy osobowych oraz zjawisko zmywy cenowej). Co do zasady ww. powiązania - czy Beneficjent udzielił zamówienia podmiotowi powiązanemu z nim osobowo lub

kapitałowo, czy nie wystąpiło podejrzenie zmywy przetargowej - sprawdzane są w trakcie kontroli na miejscu oraz na dokumentach w oparciu o stosowne Listy sprawdzające. Narzędziem ww. weryfikacji są również oświadczenia Beneficjenta potwierdzające niepodleganie wyłączeniu z czynności w postępowaniu o udzielenie zamówienia.

W związku z powyższym w sytuacji, gdy przy udzieleniu zamówienia publicznego stwierdzone zostaną tego rodzaju powiązania, które będą budzić wątpliwości co do zachowania zasad uczciwej konkurencji, efektywności, jawności, przejrzystości oraz równego traktowania wykonawców oraz nie zostaną przedstawione dokumenty/wyjaśnienia jednoznacznie potwierdzające przestrzeganie ww. zasad przy udzielaniu zamówienia, wydatek zostanie uznany za niekwalifikowalny.

Każdy pracownik zaangażowany w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027 w sytuacji wystąpienia potencjalnego lub rzeczywistego konfliktu interesu winien niezwłocznie zgłosić ten fakt bezpośrednio przełożonemu.

W uzasadnionych przypadkach takiego pracownika należy wyłączyć z dalszych czynności, a jeżeli jest to konieczne i możliwe, należy dokonać powtórzenia wszelkich istotnych etapów określonych czynności w których dany pracownik brał udział.

W przypadku wystąpienia rzeczywistego konfliktu interesów, wynikającego z działań pracownika instytucji zaangażowanej we wdrażanie RPO WŁ 2014–2020 oraz FEŁ2027, polegającego na naruszeniu zapisów Strategii oraz zapisów regulaminów wewnętrznych, którego wina zostanie jednoznacznie udowodniona, pracownik taki może być pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Podrozdział 4.3 – Zmowa przetargowa

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zakazane są porozumienia których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym. Zmowa przetargowa jest więc porozumieniem przedsiębiorców, które prowadzi do zaniechania działań konkurencyjnych na rzecz niejawną współpracy przy składaniu ofert w zakresie wysokości ceny lub jakości towarów lub usług.

Wyróżnić można dwa główne typy zmyw przetargowych:

- 1) zmowa pozioma (horyzontalna) lub kartel, czyli porozumienie ograniczające konkurencję między przedsiębiorcami, którzy powinni między sobą rywalizować. Zmowy przetargowe horyzontalne mogą przybierać wiele form, jednak zawsze mają na celu osłabienie konkurencji między potencjalnymi wykonawcami, co ostatecznie może prowadzić do zawyżenia ceny lub pogorszenia jakości towarów lub usług.
- 2) zmowa pionowa (wertykalna), czyli porozumienie pomiędzy podmiotami działającymi na różnych szczeblach obrotu (np. pomiędzy producentem i dystrybutorem lub zamawiającym i wykonawcą). Zmowy przetargowe wertykalne polegają zaś najczęściej na uzgodnieniu warunków przetargu lub treści specyfikacji istotnych warunków zamówienia (SIWZ) między

zamawiającym a jednym z potencjalnych wykonawców, w celu wykluczenia z udziału w przetargu innych wykonawców.

Obydwa typy zmwów mogą stanowić poważny problem w postaci wyboru przez zamawiającego oferty mniej korzystnej ekonomicznie lub zakupu towaru o znacznie gorszej jakości niż ta, którą mógłby wybrać, gdyby konkurencja w przetargu funkcjonowała prawidłowo. Tracą na tym w szczególności pozostali uczestnicy rynku poprzez konieczność pokrywania różnicy między ceną ustaloną przez zamawiających się przedsiębiorców, a taką, która ukształtowałaby się w wyniku nieskrępowanej gry rynkowej oraz otrzymywaniem usług lub produktów gorszej jakości za wyższą cenę.

Przykładowy katalog porozumień, które zgodnie z ustawą zostaną uznane za zmwówę polegają na:

- ustalaniu, bezpośrednio lub pośrednio, cen i innych warunków zakupu lub sprzedaży towarów,
- ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji lub zbytu oraz postępu technicznego lub inwestycji,
- podziale rynków zbytu lub zakupu,
- stosowaniu w podobnych umowach z osobami trzecimi uciążliwych lub niejednorodnych warunków umów, stwarzających tym osobom zróżnicowane warunki konkurencji,
- uzależnianiu zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, niemającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy,
- ograniczaniu dostępu do rynku lub eliminowaniu z rynku przedsiębiorców nieobjętych porozumieniem,
- uzgadnianiu przez przedsiębiorców przystępujących do przetargu lub przez tych przedsiębiorców i przedsiębiorcę będącego organizatorem przetargu warunków składanych ofert, w szczególności zakresu prac lub ceny.

Wystarczające jest spełnienie jednej z przesłanek zawartych w ww. katalogu, by uznać, że zostało naruszone prawo. Zatem, jeżeli porozumienie miało za cel wpływanie na konkurencję na danym rynku, jest ono nielegalne, nawet w przypadku, gdy nie zostało realnie zrealizowane.

Z uwagi na niejawny charakter zmwów przetargowych, ich wykrycie oraz zwalczanie jest utrudnione. Dlatego też został wprowadzony program łagodzenia kar (leniency), który pozwala by przedsiębiorcy, którzy zdecydują się na współpracę z UOKiK i dostarczą dowód lub informacje wskazujące na istnienie zakazanego porozumienia, zostali łagodnie potraktowani. Przedsiębiorca, który jako pierwszy przedstawi Prezesowi UOKiK określone informacje może liczyć na obniżenie sankcji finansowej lub całkowite zwolnienie z kary. Praktyczną instrukcję dla przedsiębiorców, którzy są zainteresowani skorzystaniem z programu leniency stanowią Wytoczne Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie programu łagodzenia kar (dostępne na stronie internetowej: http://www.uokik.gov.pl/program_lagodzenia_kar2.php).

Rozdział 5 – Samoocena ryzyka nadużyć finansowych

Okresowa lub bieżąca samoocena ryzyka nadużycia finansowego dokonywana jest przez Zespół ds. własnej oceny.

Opisane w podrozdziale 5.1 narzędzie do oceny ryzyka nadużyć finansowych ma za zadanie ułatwić dokonywanie samooceny wpływu i prawdopodobieństwa wystąpienia określonych przypadków nadużyć. Dalsza część rozdziału zawiera opis metodologii przeprowadzania samooceny, szczegółowe informacje dotyczące zakresu i trybu działania Zespołu ds. własnej oceny oraz częstotliwości dokonywania samooceny.

W ramach poszczególnych IP funkcjonują odrębne dokumenty wprowadzane zarządzeniami Dyrektorów lub uchwałami Zarządu regulujące zakres i tryb działania Zespołu jak i opis stosowanej metodologii.

Po dokonanej ocenie IP i IZ informują się wzajemnie o wynikach oraz wszystkich stwierdzonych i nowych rodzajach ryzyk, czynnikach ryzyka. Wymiana informacji dotyczących nadużyć finansowych pomiędzy IP i IZ oraz IZ i IP powinna przebiegać na bieżąco i bez żadnych ograniczeń. Sposób wymiany informacji o nadużyciach między instytucjami określają odpowiednie procedury IZ/IP. Zebrane od IP i IZ dane o zidentyfikowanych czynnikach, ryzykach nadużyć finansowych są rejestrowane oraz przekazywane do powszechnej wiadomości pracowników IZ/IP.

Działania związane z wymianą informacji w zakresie nadużyć pomiędzy IZ i IP koordynuje IZ.

IZ współpracuje w zakresie wymiany i pozyskiwania informacji o nadużyciach dotyczących korupcji z Zespołem ds. Systemu Przeciwdziałania Zagrożeniom Korupcyjnym (SPZK) w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego oraz IP.

Podrozdział 5.1 – Metodologia przeprowadzania samooceny

Zgodnie z Wytocznymi KE, stosowana przez Zespół ds. własnej oceny metodologia szacowania ryzyka nadużyć finansowych opiera się na pięciu podstawowych działaniach:

- 1) ilościowym określeniu ryzyka wystąpienia danego typu nadużycia finansowego w oparciu o ocenę wpływu i prawdopodobieństwa (ryzyko całkowite);
- 2) ocenie skuteczności obecnych kontroli w celu ograniczenia ryzyka całkowitego;
- 3) ocenie ryzyka rezydualnego po uwzględnieniu wpływu obecnych kontroli i ich skuteczności, czyli sytuacji w momencie dokonywania oceny ryzyka (rezydualnego);
- 4) ocenie wpływu planowanych kontroli ograniczających ryzyko na ryzyko rezydualne;
- 5) określeniu ryzyka docelowego, czyli poziomu ryzyka, które IZ uważa za dopuszczalny po skutecznym wdrożeniu wszelkich mechanizmów kontrolnych.

W przypadku każdego rodzaju ryzyka ogólnym celem jest ocena ryzyka całkowitego wystąpienia danego przypadku nadużycia finansowego, a następnie określenie i ocena skuteczności działających kontroli ograniczających ryzyko wystąpienia nadużyć albo zapewnienie ich wykrywalności. Po dokonaniu tej oceny otrzymywane jest bieżące ryzyko rezydualne, na podstawie którego, o ile jego stopień określono jako wysoki lub krytyczny, wprowadza się wewnętrzny plan działania w celu usprawnienia kontroli i dodatkowego ograniczenia negatywnych skutków ryzyka (czyli podjęcie

dotychczas, skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne).

Do szacowania ryzyka wykorzystuje się narzędzie zaproponowane w Wytycznych KE. W narzędziu tym przewidziano przykładowy zbiór rodzajów ryzyka. Zespół ds. własnej oceny może modyfikować ten zbiór, w oparciu o zidentyfikowane rodzaje ryzyka. Narzędzie zostało przygotowane w formie pliku Excel i obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- 1) wybór wnioskodawcy przez IZ (arkusz nr 1 w arkuszu kalkulacyjnym);
- 2) realizacja programu i weryfikacja działań (arkusz nr 2);
- 3) poświadczanie i płatności (arkusz nr 3);
- 4) udzielanie zamówień bezpośrednich przez IZ (arkusz nr 4).

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do samooceny znajduje się w załącznikach do Wytycznych KE.

Podrozdział 5.2 – Zespół ds. własnej oceny

Zespół ds. własnej oceny ryzyka powoływany jest w IZ na mocy uchwały Zarządu Województwa Łódzkiego, natomiast w IP zarządzeniem Dyrektora/uchwałą Zarządu Stowarzyszenia i składa się z przedstawicieli komórek organizacyjnych odpowiednio IZ i IP.

W odniesieniu do IZ sposób pracy Zespołu oparty jest o procedurę zawartą w Instrukcjach Wykonawczych IZ RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027.

W ramach poszczególnych IP zespoły ds. własnej oceny powoływane są na podstawie zarządzeń/uchwał obowiązujących w danej jednostce i składają się z przedstawicieli komórek organizacyjnych IP.

Głównym zadaniem Zespołu ds. własnej oceny jest dokonywanie okresowej oceny ryzyka nadużyć finansowych oraz przygotowywanie planów działania wraz z harmonogramem realizacji działań celem minimalizacji ryzyka nadużyć finansowych. Samoocena nie może być dokonywana przez podmioty zewnętrzne, bowiem wymaga ona dobrej znajomości systemu zarządzania i kontroli RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027, a także wiedzy na temat beneficjentów programu.

Przeprowadzenie analizy ryzyka w zakresie występowania oszustw/nadużyć finansowych dokonywane jest co do zasady raz w roku lub po wprowadzeniu znaczącej zmiany systemu zarządzania.

Wyniki przeprowadzonej analizy ryzyka w IZ przedstawiane są do akceptacji Zarządowi Województwa Łódzkiego. Analiza ryzyka jest udostępniana Instytucjom Pośredniczącym zaangażowanym w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz FEŁ2027.

Przed spotkaniem Zespołu, na prośbę IZ, Instytucje Pośredniczące przesyłają swoje wyniki analizy ryzyka oraz stwierdzone czynniki ryzyka.

Dokonując analizy ryzyka, Zespół ds. własnej oceny uwzględnia wyniki dotychczasowych audytów i kontroli oraz wykorzystuje wszystkie dostępne informacje zgromadzone przez IZ/IP związane z nadużyciami i korupcją. Ponadto zadaniem Zespołu jest przeprowadzenie przeglądu czynników ryzyka i aktualizacja środków zwalczania nadużyć finansowych.

W sytuacji wystąpienia nowego przypadku nadużycia, zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ oraz w przypadkach określonych w podrozdziale 3.3, Zespół ds. własnej oceny może dokonywać bieżącej (doraźnej) oceny potencjalnie słabych punktów systemu, a także istotnych elementów samooceny.

Podczas dokonywanej analizy Zespół ds. własnej oceny dokonuje również przeglądu procedur i procesów oraz kontroli związanych z potencjalnymi lub rzeczywistymi nadużyciami oraz przeglądu ryzyk w celu ich uzupełnienia o czynniki niezidentyfikowane w narzędziu Komisji.

Rozdział 6 – Informacje na temat nadużyć finansowych

Zgodnie z dyspozycją Komisji Europejskiej IZ/IP upowszechniają dokumenty, które umożliwiają rozpoznawanie oznak nadużyć finansowych (szczególnych oznak lub sygnałów ostrzegawczych wskazujących na nieuczciwe zachowanie):

- COCOF 09/0003/00 z dnia 18.02.2009 r. – Nota informacyjna dotycząca przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS i FS,
- Zbiór anonimowych spraw OLAF – działania strukturalne,
- Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący konfliktu interesów,
- Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący wykrywania przerobionych dokumentów.

Z publikacjami tymi należy dokładnie zapoznać się i upowszechnić ich treść wśród wszystkich pracowników zajmujących stanowiska, na których można wykryć takie zachowania. W szczególności z przesłankami tymi powinny być zaznajomione wszystkie osoby wykonujące pracę związaną z kontrolowaniem działalności beneficjentów, takie jak osoby przeprowadzające kontrole dokumentacji i kontrole na miejscu czy wizyty monitoringowe.

IZ na swojej stronie internetowej informuje o podejmowanych działaniach dotyczących zwalczania nadużyć finansowych. Ponadto w celu zwiększenia świadomości na temat nieprawidłowości - w tym nadużyć finansowych – zaleca się zapoznanie z następującymi dokumentami (opracowaniami):

- 1) Wykrywanie przerobionych dokumentów w dziedzinie działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla instytucji zarządzających opracowany przez grupę ekspertów z państw członkowskich koordynowaną przez Dział D.2 OLAF – Zapobieganie Nadużyciom;
- 2) Identyfikowanie przypadków konfliktu interesów w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych w ramach działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla kierowników opracowany przez grupę ekspertów z państw członkowskich koordynowaną przez dział D.2 OLAF – Zapobieganie Nadużyciom;
- 3) Wskazówki antykorupcyjne dla urzędników (dokument opracowany przez Centralne Biuro Antykorupcyjne);

- 4) Poradnik antykorupcyjny dla urzędników (dokument opracowany przez Centralne Biuro Antykorupcyjne);
- 5) Wytoczne w sprawie ryzyka nadużyć finansowych oraz skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych z czerwca 2014 r. (dokument opracowany przez KE);
- 6) Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i rady. Ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej – Zwalczanie nadużyć finansowych;
- 7) Informacje zamieszczone na stronie internetowej: <https://rpo.lodzkie.pl/>.